



SVJETLO SVIJETA

Gusta se magla spušta niz tornjeve Katedrale. Vlaži mi kosu, oči, lice. Noć je. Mutne, treperave, gornjogradske svjetiljke stvaraju male otočiće svjetlosti. Duboka je tišina. Došla sam prerano. Naslanjam se na zid, guram ruke u džepove moje "parke". Misli naviru. I sjećanja. Prošlo vrijeme, neke duge, hladne zime. Snjegovi. Zagreb. Badnja je večer, svjetlost, orgulje, kardinal govori o nadi, trpljenju, pruža ruku za blagoslov... Utjeha. Širom otvorene, velike smeđe oči djevojčice sa šibicama. Mislina okrenuta toplim, rodnim obalama Dalmacije. Majka. Sklopljene ručice i dugi zlatni valovi kose maloga brata. Anđelak! Božićno drveće.... "U sve vrime godišta. "Anđele, čuvaru mili... "

Zatim Afrika, Božić na temperaturi +40°C. Svjetlost svijeća. Šlag na torti se brzo topi. Zajedno slavimo. Hans iz Hanovera, Giovanni iz Venecije, Mary Sue iz Manille.. Bon Noel, Mary Christmas, Buono Natale, Sretan Božić.

I opet Zagreb. Vrijeme sivo, teško, sumorno. Osamdesete. Brzo, bolno surovo odrastanje. Godina je 1993. Božićni blagdani. Gluho doba noći. Zvoni telefon. Znam, loše vijesti. Rijetko se dobre javljaju u to vrijeme. One mogu čekati. Zove kolega, prijatelj. Negdje iz bespuća Bosne. Pomozi! Moji dečki. Poginuli, ranjeni. Šaljemo ih helikopterom u Zagreb. Učini što možeš, za njih, za njihovu obitelj.

Intenzivna. Držim Nenada za ruku. 26 godina. Zapovjednik. Snajper. Nema nade. Pitam se osjeća li moj dodir, posljednji ovozemaljski dodir na putu za drugu obalu. Umro je u zoru.

Želim hodati ulicama, disati, disati. Blještavi izlozi. Veselje, smijeh. Daleko su gudure Bosne.. Sjećam se. Gledam na sat. Vrijeme je da krenem. Ususret Dobroti.

INTERVJU: UZORITI KARDINAL FRANJO KUHARIĆ

GOSPODINE UZORITI KARDINALE, USKORO ĆE BOŽIĆ, BLAGDAN OBITELJI, ZAJEDNIŠTVA, DARIVANJA. MNOGI NEĆE BITI SA SVOJIM NAJDRAŽIMA, NA SVOJIM OGNJIŠTIMA. KAKO IM PRUŽITI UTJEHU I NADU?

Božić je veliki blagdan Božjega dara, a Božji dar je Isus Krist. Sin Božji se rodio za nas i našao među nas za naše spasenje, za spasenje čovjeka. Bog je tako jako ljubio svijet da nam je poslao svoga Sina. Taj Božji dar grije naša srca pa blagdan Božića slavimo u obitelji, u tom najintimnijem zajedništvu, u ozračju radosti, ljubavi i darivanja. Nažalost, nije svima omogućeno da na taj način slave Božić. Pri tome mislim na bolesnike u bolnicama, koji nose križ svoje bolesti, prognanike i izbjeglice koji se s tugom sjećaju slavljenja Božića u svojim domovima iz kojih su nasilno otjerani i koji su ostali bez utočišta. Pa ipak, i s tugom i u teškim okolnostima oni slave Božić. Ipak ga slave. Slave ga u svojoj duši.

Neka im Božić bude izvor nade. Ovih dana mi je jedna prognanica napisala: "U meni je umrla nada." Ja sam joj odgovorio: "Nada ne smije umrijeti!" Zato treba vjerovati da će Božjom providnošću i oni dobiti svoj dom, a pravda zahtijeva da se vrate na svoja ognjišta. Imati svoj dom, biti u svojoj kući, biti u svom kraju, elementarno je ljudsko pravo. To ni jedna sila na svijetu ne smije i ne može zanijekati čovjeku.

Božić je poruka mira. Sada kada kod nas više ne govori oružje, moramo zahtijevati da mir bude pravedan, da se isprave nepravde i da se prognani vrate svojim kućama. S tom nadom želim im utješan Božić!

NEKOLIKO BOŽIĆA I NOVIH GODINA PROVELA SAM NA RADNOM MJESTU, U JEDINICI ZA INTENZIVNO LIJEČENJE NA KLINICI ZA DJEČJU KIRURGIJU. DOK SAM SLUŠALA ZVONA ZAGREBAČKE KATEDRALE, GLAZBU I PJESMU S OBLIŽNJEG "INTERCONTINENTALA" POŽELJELA SAM BITI NEGDJE DRUGDJE, S NEKIM MENI DRAGIM, DALEKO OD BOLI, DALEKO OD UMIRANJA. SADA KADA JE TO VRIJEME IZA MENE, ČINI MI SE DA SU TO BILI MOJI NAJLJEPŠI BLAGDANI! I OVE ĆE GODINE VELIKI BROJ MEDICINSKIH SESTARA I LIJEČNIKA IZA BOLNIČKIH ZIDOVA SLUŠATI ZVON ZVONA, GLAZBU I ŽELJETI ISTO. VEĆINA ĆE IPAK REĆI DA TO NIJE ŽRTVA!

Kazao sam da je Božić blagdan Božjega dara, Božjeg darivanja. Kad god čovjek čini dobro, kada služi drugom čovjeku, posebice kada služi nemoćnom čovjeku i kada se odriče nekih radošti na koje ima pravo, onda taj čovjek postaje dar, dar čovjeku.

JE LI TA MOJA ŽELJA DA BUDEM NE GDJE DRUGDJE, DA POBJEGNEM OD BOLI I PATNJE BILA ODRAZ SLABOSTI, GREŠNOSTI?

Ne, nije to grijeh. To je tako ljudski željeti biti u svojoj obitelji, ne nekoj proslavi. To je razumljiva želja. Ali, vi ste ipak prihvatili biti tu, na svom radnom mjestu i služiti bolesnoj djeci. Vi se na najkristovskiji način slavili Božić. Vi ste imali Betlehem u intenzivnoj njezi, jer u

tom svakom djetetu uprisutno se Isus Krist. On je rekao: "Što god učinite jednom od ove moje najmanje braće, meni ste učinili." Tu je važna i spoznaja poziva. Poziv je služenje. Poziv je samodarivanje. Kad to shvatimo i prihvatimo, mi smo u svjetlosti samoga Isusa Krista. I ako ste Vi svoju dužnost, to svoje služenje vršili s predanjem i s odricanjem, vjerujem da ste nakon toga osjetili puniju dušu, punije srce, mnogo punije nego da se slavili Božić u "Intercontinentalu". Tu upravo leži jedan Božji odgovor. "Što god činiš za drugoga, obogaćuješ samoga sebe." Ima slavlja i "slavlja". Ima slavlja koja su bučna, zabavna i vesela, ali stvaraju prazninu, a ima žrtvovanja koja stvaraju puninu. Bog ti svjedoči, a i savjest ti svjedoči da si slavio Božić na jedan daleko puniji i daleko stvarniji način.

Isus se pojavio na svijet u siromašnom Betlehemu. Malo, siromašno dijete, u jaslama. A takva su bila i djeca u svojim krevetićima, u Vašoj intenzivnoj njezi, potpuno ovisna o Vama, o Vašoj pažnji. Prema tome, Vi ste poslušili Isusa.

KAKVA SU VAŠA SJEĆANJA NA BOŽIĆ, KADA STE BILI DJEČAK? VI STE IZ KRAŠIČA, IZ MNOGOBROJNE OBITELJI, KAKVE SU ONDA BILE ZIME? KAKO SE SLAVIO BOŽIĆ? ČINI MI SE DA JE ONDA SVE BILO LJEPŠE.

Sve je bilo drugačije. Božić se slavio na način kako se to činili u svakoj duboko kršćanskoj obitelji. U obitelji se živjelo kršćanski, molilo se svaki dan. Svi smo duboko proživljavali blagdan kroz Crkvenu godinu, Uskrs, blagdan Svih Svetih, Marijanske blagdane, Božić. Dakako da je Božić već kroz cijelo Došašće bio blagdan iščekivanja. Brojili smo koliko još noći treba prespavati do Božića. Pripremali smo se i zornicama. U danima moje mladosti svaki dan je bila misa zornica u župnoj crkvi. Počinjala je u šest sati i trebalo je ustajati jako rano. Još je bio mrak kad bismo se vraćali sa zornice. To je stvaralo tu atmosferu približavanja Božića. A kićenje bora! Sjećam se, mi smo iza kuće imali veliki bor, pa smo uzeli velike grane i jedan smo kut u sobi njima ogradili. Unutra smo smjestili Betlehem, jaslance s pastirima, ovčicama... Pred tim smo zapalili uljanicu koja je gorjela cijelu noć. Večera na Badnjak je također bila jako svečana. Iščekivali smo odlazak na polnoću. Obično su se za tu prigodu pripremala baklje. Baklje smo pravili od rasječenih dijelova većeg komada drveta koje se sušilo kroz cijelo Došašće. To je bio jedinstven prizor, taj dolazak ljudi na polnoću, silazak ljudi niz brežuljke, s upaljenim bakljama. Stvarali smo atmosferu susreta, veselja, pobožnosti, a čemu je vrhunac bila misa polnoćna. Tako smo mi doživljavali blizinu Isusa, jer smo poučeni vjeron znali tko je on.

JESTE LI VEĆ ONDA ŽELJELI BITI SVEČENIK? JESTE LI VEĆ ONDA SLUTILI, ZNALI SVOJ PUT?

Ne, nisam znao. Tek kad sam završio pučku školu, postavilo se pitanje što dalje: nastaviti školu ili ostati kod kuće? Dogodilo se da je župnik iz susjedne župe, koji je prije bio prefekt u sjemeništu, predložio mojim roditeljima da me pošalju u sjemenište. Ja sam to prihvatio. ali sam i pitao: "Što se to u sjemeništu radi?"

"Uči se... uči se... i tamo se pripremaju oni koji kasnije žele biti svećenici". Dakle, to je bilo to sjeme, malo sjeme bačeno u srce. A onda je ono raslo kroz osam godina gimnazije. Tek kad se završila velika matura, donosila se konačna odluka. Nas je na velikoj maturi bilo dvadeset-četvorica. Dvanaestorica su odmah odustala tijekom šest godina školovanja na Teologiji. Samo smo nas četvorica zaređena. Ništa se u ljudskoj duši, vezano uz duhovnost, ne događa bez Božje pomoći.

VAŠE SAM PROPOVIJEDI NA MISI POLNOČKI SLUŠALA JOŠ KAO STUDENTICA, U ONIM TEŠKIM "OLOVNIM VREMENIMA". UVIJEK STE PROPOVIJEDALI LJUBAV, MIR I OPROST, KAKO ONDA TAKO I ZA VRIJEME OVOG RATA KAKO SMOČI SNAGE ZA OPROST ONIMA KOJI SU UBIJALI, SILOVALI, PALILI...? KAKO ŽIVJETI U NIHOVOJ BLIZINI? KAKO OPROSTITI U SRČU?

Oprostiti u srcu, opraštati u srcu... to je već djelo Božje milosti! Čovjek se svojom naravi opire opraštanju ako je doživio zlo, nasilje, nepravdu. U njemu se javljaju osjećaji protivni opraštanju. Ali, milosno je svladati taj otpor, pobijediti te osjećaje i jednostavno svojom voljom izvršiti čin oprosta. To ne mora biti afektivni osjećaj, to je čin volje. Ja sam doživio nepravdu, ali ja tom čovjeku ne želim zlo, ja tom čovjeku ne želim vratiti zlim, ja ne želim osvetu, ja ga ne mrzim.

ALI, ČOVJEK PAMTI TO UČINJENO ZLO, TU NANIJETU BOL!

Memorija je takva da se događaji pamte, ali ne pamte se zato da bi hranili mržnju. Ne može se zaboraviti što se doživjelo, ali je važno pamćenjem ne pothranjivati osjećaj mržnje ili osvete. To je smisao Evanđelja. Zašto je to otajstvo nama uvijek nedokučivo, otajstvo Božje ljubavi? Bog je htio biti dijete, postao je čovjekom, htio je umrijeti na križu za čovjeka, zato da ostvari pomirenje čovjeka s Bogom, da čovjek dobije oprostjenje.

Čovjek je kršenjem svih Božjih zapovijedi uvijek kriv Bogu. Bog je Milosrdce, objavljuje se kao Milosrdce, koji to oprašta. To oprostjenje je plaćeno ljubavlju samoga Kristova križa. Ljubav pomiruje. Bog se uprisutnio u povijesti čovjeka da bi mu bio pomiratelj i da bi svojom ljubavlju platio njegove krivnje. Isus nas je učio molitvu koju ne možemo moliti s osvetničkim srecem "... i otpusti nam duge naše kao što i mi otpuštamo dužnicima svojim..." Dakle, kao što ja opraštam, i ti meni oprost. Što znači to? To znači slobodno srce. Tko god mrzi, makar mislio da ima razloga jer mu je učinjeno zlo, on je ipak rob te mržnje. Krist je htio da budemo slobodni, pa i od svake mržnje slobodni. To je ta unutarnja sloboda duše. Ja sam više puta čuo od naših prognanika: "Ja ne mrzim, ja sam u sebi slobodan". To je učinak milosti, Božje pomoći. Bog pomaže čovjeku da u sebi svlada zlo i da živi slobodno. Sigurno je da to nije lako. Ja sam jednom postavio pitanje prognanicima: "Pretpostavimo da možete izabrati između dvije situacije: prva je ona u kojoj ste nasilnik, zločinac, a druga je ona u kojoj ste žrtva. Biste li radije bili zločinci, nasilnici, koji su drugima učinili

INTERVJU: UZORITI KARDINAL FRANJO KUHARIĆ

zločine i nanijeli nepravdu ili bi radije opet bili žrtve? Ja sam osjetio, jer čovjek to osjeti da su oni ipak radije žrtve. Čovjek kao žrtva je slobodan čovjek. Nasilnik nije slobodan.

MISLIM DA NASILNIK NEMA OSJEĆAJ ZAROBLJENIŠTVA, NE OSJEĆA TERET POČINJENOG ZLA. ON JE BEZ MORALA, ON NEMA SAVJESTI.

Da, on čak može biti uvjeren da čini dobro, u interesu nekog mita, u interesu neke vrijednosti koja je za njega apsolutna. On smatra da mora ukloniti svaku prepreku koja se nađe na putu ostvarenja njegova cilja. I pri tome čini zlo. No, nema tako plemenitog cilja koji bi opravdao zlo.

PRI MOGUĆNOSTI IZBORA IZMEĐU KRVNIKA I ŽRTVE OSOBNO BIH SE OPREDIJELILA ZA ŽRTVU. MOGLA BIH PODNIJETI BOL, PATNJU, PONIŽAVANJE... NO, NISAM SIGURNA KAKO BIH PODNIJELA DA MORAM PROMATRATI KAKO SE TO ČINI MOJOJ OBITELJI, MOJIM PRIJATELJIMA, LJUDIMA KOJE VOLIM... KAKO NASTAVITI ŽIVJETI S TIM?

Nažalost, često nemate mogućnost izbora. Ne možete se braniti i ne možete braniti. Vi ste sužrtva. To je tajna križa. Bog je uzeo našu ljudsku narav i u njoj je uzeo i naše patnje. On je trpio, trpio je dušom, svojim srcem. Kako li su ga samo napadali, optuživali, sudili i osudili. On je trpio i svojim tijelom. Bila je to strašna patnja, taj Križni put i umiranje na križu. Tim patnjama je posvetio patnje ljudi. Bog gleda čovjeka u perspektivi vječnosti. Zato su oni mučenici koji su ubijani samo zbog vjere, kojima je nuđen život, bogatstvo i vlast samo da se odreknu vjere i pogaze križ, pobjednici. Oni su osvojili život. Isus je rekao: "Onaj tko izgubi život svoj poradi mene, naći će ga." Taj je život nezrecivo vredniji, puniji. Vječni život.

TO JE TEŠKO ISKUŠENJE, TO TREBA IZRŽATI!

I to je milost. Čovjek ne može živjeti sveto i pravedno bez Božje milosti. Ne može biti dobar bez Božje dobrote. Čovjek je sklon biti zao. To je u psihologiji ljudskoga pada. Mi smo ranjivi. Mi nismo onakva narav kakvu nam je Bog stvorio. Sagriješili smo u našem praocu. Mi baštiniamo odsutnost milosti. Radamo se u Istočnom grijehu. Mi se ne radamo kao djeca Božja, nego kao stvorenja Božja, kao djeca grešnog čovječanstva. Tek krštenjem dobivamo Božji život i postajemo djeca Božja. Tada smo u odnosu s Bogom kao sin, kao kći. I tek onda molimo: "Oče naš, koji jesi na nebesima..." To je plod utjelovljenja, plod otkupljenja. Krist nam donosi preobraženje, uzvišenje. Bog je stvorio čovjeka na svoju sliku i priliku. Ne u fizičkom smislu, već duhom. Duhom koji ispunjava Bog, svojom svetošću, svojom ljubavlju, svojim životom. Nema veće tajne od čovjeka. Iz toga onda proizlaze prava čovjeka, dostojanstvo čovjeka, dostojanstvo života.

U čemu je teški nesporazum Crkve kao navjeteštjeljice Evanđelja i ove suvremene civilizacije.

U pojmu čovjeka. Ova civilizacija promatra čovjeka i svijet materijalistički. Samo je materija interes. Crkva naviješta čovjeka u perspektivi vječnosti. Čovječja duša je apsolutno pružena prema transcenciji. Zato se oni koji ne vjeruju, misle da ne vjeruju, kažu da ne vjeruju, bave spiritizmom, okultizmom. Nagonom svoje duše žele dotaći onaj drugi svijet. Ali idu krivim putem, u krive susrete. To nije susret s Bogom, to je susret sa Sotonom.

GOSPODINE UZORITI KARDINALE, KAKO STE VI KAO BOLESNIK DOŽIVJELI ATMOSFERU MEDICINSKE SESTRE I LIJEČNIKE, BOLNIČKU ATMOSFERU?

Ja poštujem tu službu. To je teška služba koja traži mnogo odricanja. Mlade generacije gube smisao za žrtvu i zato se sve manje mladih opredjeljuje za to zvanje. Nijedno se služenje ne može obavljati bez ljubavi. Ljubav je odricanje, sebedarje, žrtvovanje. To je slično svijeći. Zašto ljudi pale svijeće. Možda pravo niti ne doživljavaju simboliku svijeće, poruku svijeće. Kad se zapali, svijeća gori. Ona neće stati dok sva ne izgori. Ona se kroz izgaranje (žrtvovanje, op.a.) pretvara u svjetlost. Ona daje svjetlost nestajući, sagorijevajući. Isus je rekao: "Ja sam svjetlo svijeta, tko ide za mnom neće lutati u tami." I on je sagorio žrtvom na Križu. Svijeća izgara dajući svjetlost. Ako ne gori, nema ni svjetlosti. Uvijek s poštovanjem promatram liječnike i medicinske sestre. Od njih se traži poseban pristup bolesnom čovjeku. Nasmiješen liječnik ili medicinska sestra daju nadu, ohrabrenje. No, nije se lako uvijek smiješiti.

DA, TO JE TOČNO. VEĆINA LJUDI TVRDI DA SE MEDICINARI S VREMENOM NAVIKNU NA BOL, PATNJU, UMIRANJE. MISLIM DA TO NIJE TAKO. OSOBNO SAM IZ DANA U DAN POSTAJALA SVE RANJIVIA. BILO MI JE VRLIO TEŠKO ODRŽAVATI PROFESIONALNU DISTANCU.

Pitanje je što mi mislimo o smrti, kakvo je naše polazište. Ako smrt tumačimo s polazišta nevjere, onda je smrt potpuni nestanak čovjeka, potpuno uništenje. A čovjek želi živjeti. On se ne može pomiriti sa smrću. No, mi znamo da je smrt radanje u novi život. To radanje je bolno zbog baštine grijeha. Bol, patnja i smrt posljedica su odbacivanja Boga u prapočetima čovjeka. Bog je Ljubav, Svestvaratelj: svemira, cvijeća, zvijezda, čovjeka, anđela... Razumna bića, anđele i ljude stvorio je da ga prihvate, za svoju sreću. Ali čovjek je odbacio Boga. A prije njega to je učinio Anđeo. To je Sotona. Svjetlonoša. Jedan od najljepših duhova, koji je po svojoj duhovnoj naravi bio najbližiji Bogu. Nije Bog odbacio Anđela. Anđeo je odbacio Boga. Nije Bog odbacio čovjeka. Čovjek je odbacio Boga. I tu počinje nesreća čovjeka. Krist je ušao u takav svijet, svijet grijeha, svijet zla, mržnje, nepravde. Pa, iako je postao žrtva tog svijeta, on tu žrtvu pretvara u ljubav i otkupljenje. Zato na križu molio: "Oče, oprostí im jer ne znaju što čine."

Zato bih postavio pitanje političarima, ekonomistima, filozofima i drugima: "Što je za vas

čovjek?" Čovjek nikada ne smije biti sredstvo za ostvarenje nekog cilja. Čovjek mora biti subjekt. Zato organizacija društva mora biti u funkciji služenja čovjeku. I vlast također. Zakoni moraju biti u funkciji apsolutne zaštite čovjeka i to od početka njegova života. Tu se postavlja problem pobačaja. Postoji deset Božjih zapovijedi. To je norma kojom se mogu urediti svi ljudski odnosi. To su načela objektivne vrijednosti koja spašavaju čovjeka od svakog zla, poniženja, nepravde. Božje zapovijedi se ne mogu mijenjati, brisati. A čovjek je zbrisao sve, ni jedna nije ostala. I naravno, ono što nastaje poslije toga je kaos.

GOSPODINE UZORITI KARDINALE, JAKO SMO SRETNI I ZAHVALNI ŠTO STE PRIHVATILI OVAJ RAZGOVOR! ŠTO BISTE VI ZA KRAJ PORUČILI LIJEČNICIMA I MEDICINSKIM SESTRAMA?

Kad dođem u bolnicu, kad sam i sam bio bolesnik, kad posjećujem bolesne, uvijek zahvaljujem liječnicima i medicinskim sestrama na njihovoj nesebičnoj službi bolesnoj braći. To je naporna služba, traži puno odricanja, stalnu sabranost i savjesnost. Tu je jako važan motiv ljubavi. Isus Krist je sišao na svijet da nas nauči živjeti za drugoga, služiti drugome, izgarati kao svijeća šireći oko sebe svjetlost dobrote, požrtvornosti i ljubavi. U tom smislu svima njima čestitam Božić.

Ali jednu bih misao htio naglasiti. Bog se utjelovio i postao čovjekom da bi se identificirao s njim, da bi u svakom čovjeku mogao vidjeti sebe. U jednoj svojoj velikoj propovijedi će reći (na Sudu, ljudima koji su činili dobro): "Bio sam bolestan i posjetili ste me." Oni će pitati: "A kad smo te mi bolesnoga vidjeli, da smo te posjetili?" On će odgovoriti: "Što god ste činili jednom od ove moje najmanje braće, meni ste učinili."

A onima koji nisu činili dobro reći će: "Bio sam bolestan, bio sam gladan, bio sam bez odijela, bio sam u tamnici, niste mi učinili ništa dobro." Oni će pitati: "Kada? Nismo te nikad susreli, ni bolesnoga, ni gladnog, ni u tamnici." "Što god niste učinili jednom od moje najmanje braće, meni niste učinili".

To je ta čudesna identifikacija Boga s čovjekom. To traži određeni napor vjere. Kao što vjerujem u Boga, Stvoritelja neba i zemlje, u Isusa Krista, utjelovljenog u vječnu Riječ, Sina Božjeg, tako gledam i u čovjeka, da mi se pod tom prilikom čovjeka približava Bog. S tom mišlju, pozdravljam sve liječnike i medicinske sestre. Htio bih u njima produbiti svijest o vrijednosti, neprocjenjivoj i apsolutnoj vrijednosti ljudskog života. Liječničko je služenje služenje životu. Ni jednoga trenutka ne smiju se dovesti u iskušenje biti protiv života.

GOSPODINE UZORITI KARDINALE, U IME SVIH MEDICINSKIH SESTARA I U SVOJE OSOBNE IME ŽELIM VAM SRETAN BOŽIĆ!

Sonja Kalauz

